

Bieżące zagadnienia i problemy dotyczące opracowania projektu PZO

II spotkanie Zespołu Lokalnej Współpracy

Urząd Miejski w Michałowie

27 luty 2026 r

dr Michał Korniluk



Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską





OSO Dolina Górnej Narwi PLB200007

- Podstawy prawne zarządzania wodą na zmeliorowanych gruntach;
- Kiedy konserwacja rowów jest zgodna z prawem wodnym i przepisami ochrony przyrody;
- Kto odpowiada za gospodarkę wodną na rowach i dlaczego bywa ona niezgodna z ochroną siedlisk i gatunków zależnych od wód;
- Wstępna koncepcja działań ochronnych poprawiających stan zachowania siedlisk hydrogenicznych.
- Rozwiązanie problemu zb. Siemianówka.



OSO Dolina Górnej Narwi PLB2000007

Powierzchnia: 18 384.08 ha (wg SDF)



Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko



Rzeczpospolita
Polska

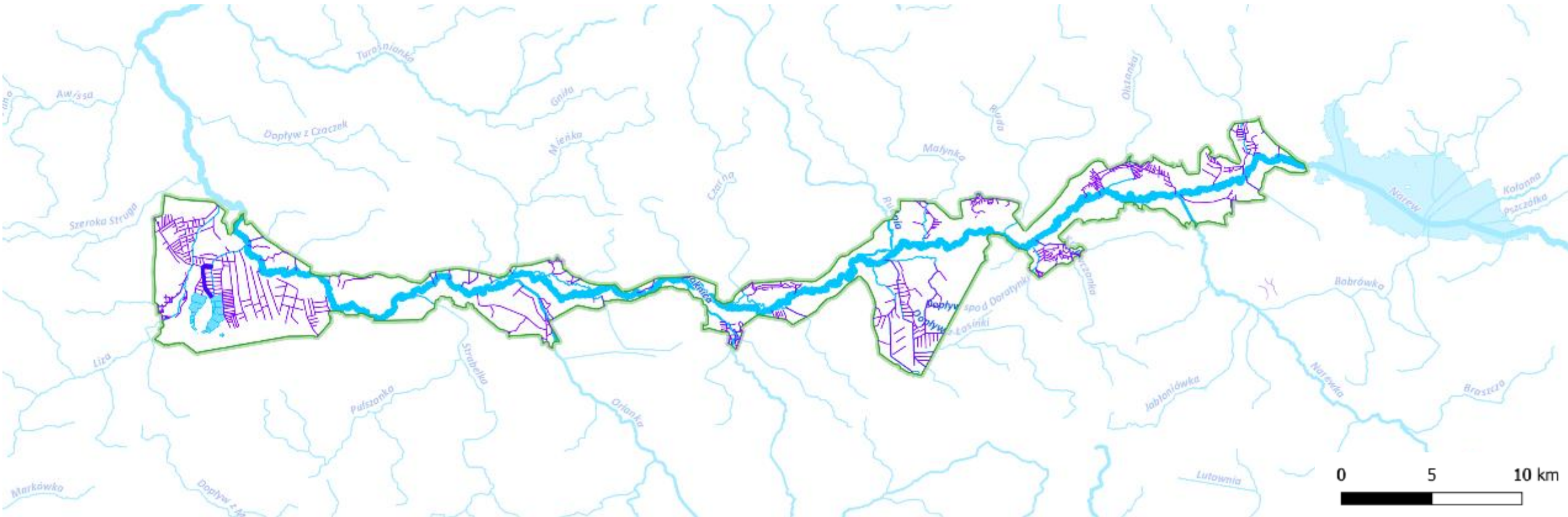
Dofinansowane przez
Unię Europejską



0 5 10 km

Ryc. Piotr Świętochowski

Rzeki, kanały i rowy w Dolinie Górnej Narwi



Bagno Filipy 20 czerwca 1944 r



Nr: 10440
0 5 2
f=200670

LUFTBILDSTAFFEL 1
Kennung: 937 / 44
Lb. St. 1 F Teil 6

Aufnahme:
Juni 4



Dolny Basen Biebrzy – zapewne tak kiedyś wyglądało Bagno Filipy



Bagno Filipy w OSO Dolina Górnej Narwi, widok w kierunku północnym.



Bagno Tyniewicze 20 czerwca 1944 r



2
570

- lb.st. 1 F 937 C v. 20.6.44 geheim

Bagno Tyniewicze w OSO Dolina Górnej Narwi, widok w kierunku północnym.



Bagno Tyniewicze w OSO Dolina Górnej Narwi, widok w kierunku wschodnim.



Hydrological conditions of *Gallinago media* leks (16 sites located in E Poland):

- Three years of field research (2020-2022),
- 37 automatic piezometers used for collecting groundwater level data in leks,
- Research focused at different time scales: the multi-year period, every individual year, the period before the start of the Great Snipe breeding season, pre-lekking period and a peak of the lekking season.



Ground elevation

— Target groundwater level = 20 cm bgl or higher

- Appropriate groundwater depths in lekking season between 4 cm above the ground level (agl) to 43 cm below the ground level (bgl),
- Target depths to groundwater table in peatland-dominated leks should be 20 cm bgl or higher to assure high saturation of soils and provide appropriate habitat conditions for the Great Snipe throughout the lekking season,
- Lowest seasonal groundwater level was the best predictor of Great Snipe males abundance in leks.

**Kto odpowiada za
gospodarkę
wodną na
zmeliorowanych
gruntach?**





Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie



Fot. Michał Korniluk

Prawo wodne – co to jest urządzenie wodne, urządzenie melioracji wodnej, rów i zastawka?

Rozdział 2 - Objasnienia określeń ustawowych

pkt 47 **rów** – rozumie się przez to sztuczne koryto prowadzące wodę w sposób ciągły lub okresowy, o szerokości dna mniejszej niż 1,5 m przy ujściu;

pkt. 65 **urządzenie wodne** - rozumie się przez to urządzenia lub budowle służące do kształtowania zasobów wodnych lub korzystania z tych zasobów, w tym:

lit. a) urządzenia lub budowle piętrzące, przeciwpowodziowe i **regulacyjne**, a także kanały i **rowy**,

Art. 17. 1. Przepisy ustawy dotyczące:

pkt. 3 **urządzeń wodnych** – stosuje się odpowiednio do:

lit. a **urządzeń melioracji wodnych** niezaliczonych do **urządzeń wodnych**,

Art. 197. 1. **Urządzeniami melioracji wodnych** są:

pkt 1 **rowy** wraz z **budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie**

Prawo wodne – kto odpowiada za rowy

Art. 188. 1. Utrzymywanie **urządzeń wodnych** należy do ich właścicieli i polega na **eksploatacji, konserwacji oraz remontach** w celu zachowania ich **funkcji**.

Art. 205. Utrzymywanie **urządzeń melioracji wodnych** należy do zainteresowanych **właścicieli gruntów**, a jeżeli urządzenia te są objęte **działalnością spółki wodnej** działającej na terenie gminy lub związku spółek wodnych, w którym jest zrzeszona spółka wodna działająca na terenie gminy – **do tej spółki** lub tego związku spółek wodnych.

Art. 441. pkt. 3. Spółki wodne mogą być tworzone w szczególności do wykonywania, **utrzymywania oraz eksploatacji** urządzeń, w tym urządzeń wodnych.

ust. 3 melioracji wodnych oraz **prowadzenia racjonalnej** gospodarki na **zmeliorowanych gruntach**;



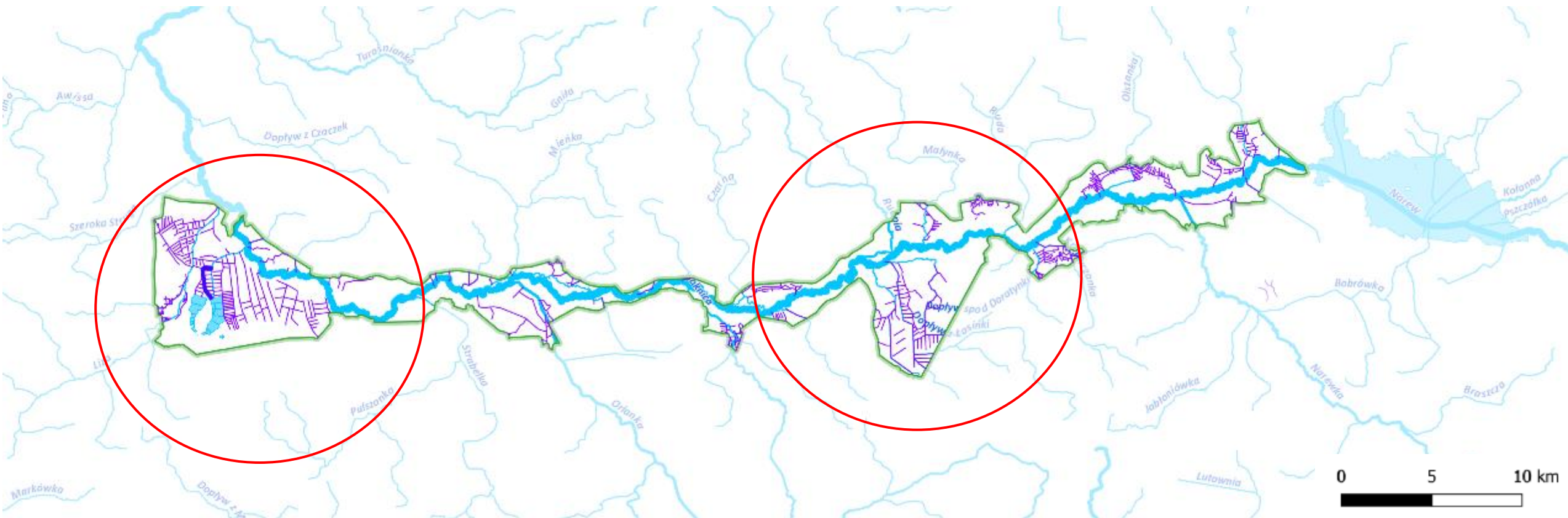
Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie



Fot. Michał Korniluk

Bagno Filipy

Bagno Tyniewicze





Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie



Urządzenia melioracji wodnych i urządzenia wodne na Bagnie Filipy



~ 2000 ha TUZ
~ 90 km rowów
~ 2 km kanałów

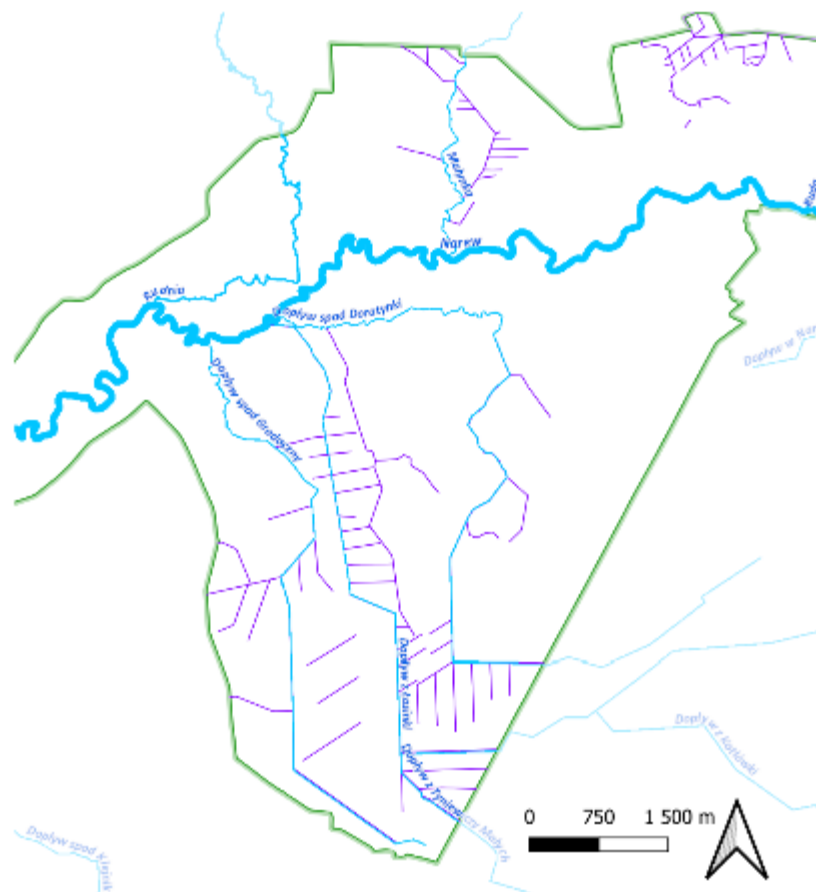
**Za zarządzanie wodą na około 98% rowów
odpowiadają właściciele lub spółka wodna**



Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie



Urządzenia melioracji wodnych i urządzenia wodne na Bagnie Tyniewicze



~ 800 ha TUZ
~ 29 km rowów
~ 16.6 km kanałów

**Za zarządzanie wodą na około 64% rowów
odpowiadają właściciele lub spółka wodna**

Prawo wodne - czemu służą systemy melioracji i jak nimi zarządzać?

Art. 195. Melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu **polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy**.



(brak dla kompleksów Bagno Tyniewicze i Bagno Filipy)

6/ Ze względu na występowanie niedoborów wody do nawodnień na nawadnianych użytkach zielonych, nie uzyska się maksymalnych plonów w wysokości średnio 80 q/ha. Wielkość plonów spadnie do 60-70 q/ha /w zależności od typu gleb/.

7/ Mając powyższe na uwadze, w celu racjonalnego gospodarowania wodą przy nawadnianiu użytków zielonych, należy przestrzegać następujących warunków:

a/ przy nawodnieniu ekstensywnym po spływie wód pozimowych i rozpoczęciu wegetacji wszystkie urządzenia piętrzące winne być zamknięte w celu przechwycenia wody ze spływu bieżącego jak i wód z opadów atmosferycznych. Na okres sianokosów zastawki winne być otwarte do momentu obniżenia się lustra wody w glebie do średniej normy osuszenia a następnie zamknięte w celu przechwycenia wód dla II pokosu.

c/ na użytkach zielonych nie nawadnianych należy dążyć do maksymalnego zatrzymania wody /w okresie wegetacyjnym/ poprzez zatrzymanie jej przetamowaniami z desek, słomy, darniny itp., z tym, że na okres spływu wód pozimowych oraz po zakończeniu wegetacji winne być one rozebrane.

4. GOSPODARKA WODNA PROFILU GLEBOWEGO

4.1. DOPUSZCZALNE WAHANIA LUSTRA WODY GRUNTOWEJ

Dla występujących rodzaj i gatunków gleb /które omówiono w punkcie 2.3.1. niniejszego opracowania/ w dolinie rzeki Nurzec normy osuszenia dla poszczególnych rodzajów gleb przedstawiają się następująco:

RODZAJ I GATUNEK GLEBY	NORMA OSUSZENIA		
	MINIMAL- NA	SRED- NIA	MAKSYMAL- NA
TORFY ŚREDNIO ZMURSZAŁE O ŚREDNIM PODSIĄKU 0,7-0,8m	40	55	70
TORFY SILNIE ZMURSZAŁE O PODSIĄKU PONIŻEJ 0,6 m	30	45	60
TORFY O MIĄŻSZOŚCI 0,6-0,7m NA PODŁOŻU PRZEPUSZCZALNYM ŚREDNIO ZMURSZAŁE	40	50	60

Poprzez Minimalną normę osuszenia należy rozumieć poziom wody gruntowej odpowiadający dopuszczalnemu uwilgotnieniu gleby.

Średnia norma osuszenia - poziom wody gruntowej odpowiadający optymalnemu uwilgotnieniu gleby.

Maksymalna norma osuszenia - poziom wody gruntowej

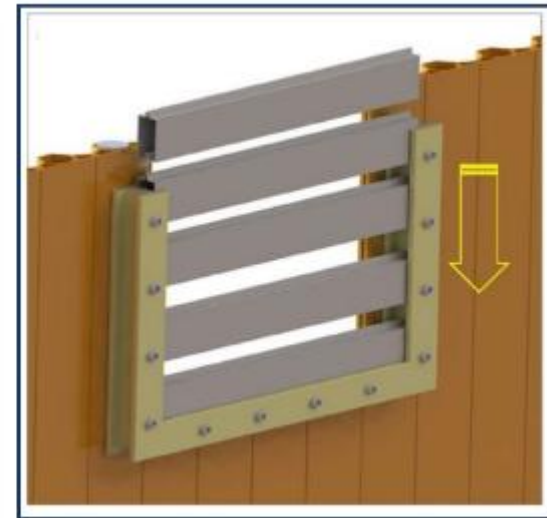
Retencja na gruntach zmeliorowanych



mgr inż. Katarzyna Karpińska

Opracowanie wykonano w ramach umowy nr DIW.ib.070.1.2022, zawartej między Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Instytutem Technologiczno-Przyrodniczym – Państwowym Instytutem Badawczym

Materiał informacyjny dla Spółek Wodnych w zakresie technicznych i nietechnicznych metod (przyjaznych dla środowiska przyrodniczego) zwiększania zdolności retencyjnych zmeliorowanych użytków rolnych



Rycina 6 Montaż szamochów w prowadnicach.
Projekt INOMEL, autorzy projektu urządzenia: E. Kaca, R. Oleszczuk (WBiŚ SGGW)



Rycina 7 Zainstalowane szamochy w obiektach melioracyjnych (strawów nad Pilicą (wój. mazowiecki)).
Projekt INOMEL, autorzy projektu urządzenia: E. Kaca, R. Oleszczuk (WBiŚ SGGW), Fot. D. Kierosiński

3.2.1 Retencja krajobrazowa

3.2.1.1 Zwiększanie powierzchni torfowisk, mokradeł, bagien

3.2.1.4 Działalność bobrów

Tab. 4. Optymalne i graniczne dla traw uprawnych poziomy wody gruntowej w glebach pod trwałymi użytkami zielonymi na niżu (Szuniewicz i in. 1992)

Warunki glebowe	Optymalne (i graniczne) głębokości do wody gruntowej, w cm
Torfy słabo rozłożone	0,80 (0,35-1,10)
Torfy średnio rozłożone	0,65 (0,35-0,95)
Torfy średnio i silnie rozłożone	0,55 (0,30-0,85)
Torfy silnie rozłożone	0,35 (0,25-0,60)
Płytkie gleby nietorfowe	0,35 (0,25-0,50)

Ombrogeniczne zasilenie na zmeliorowanych torfowiskach

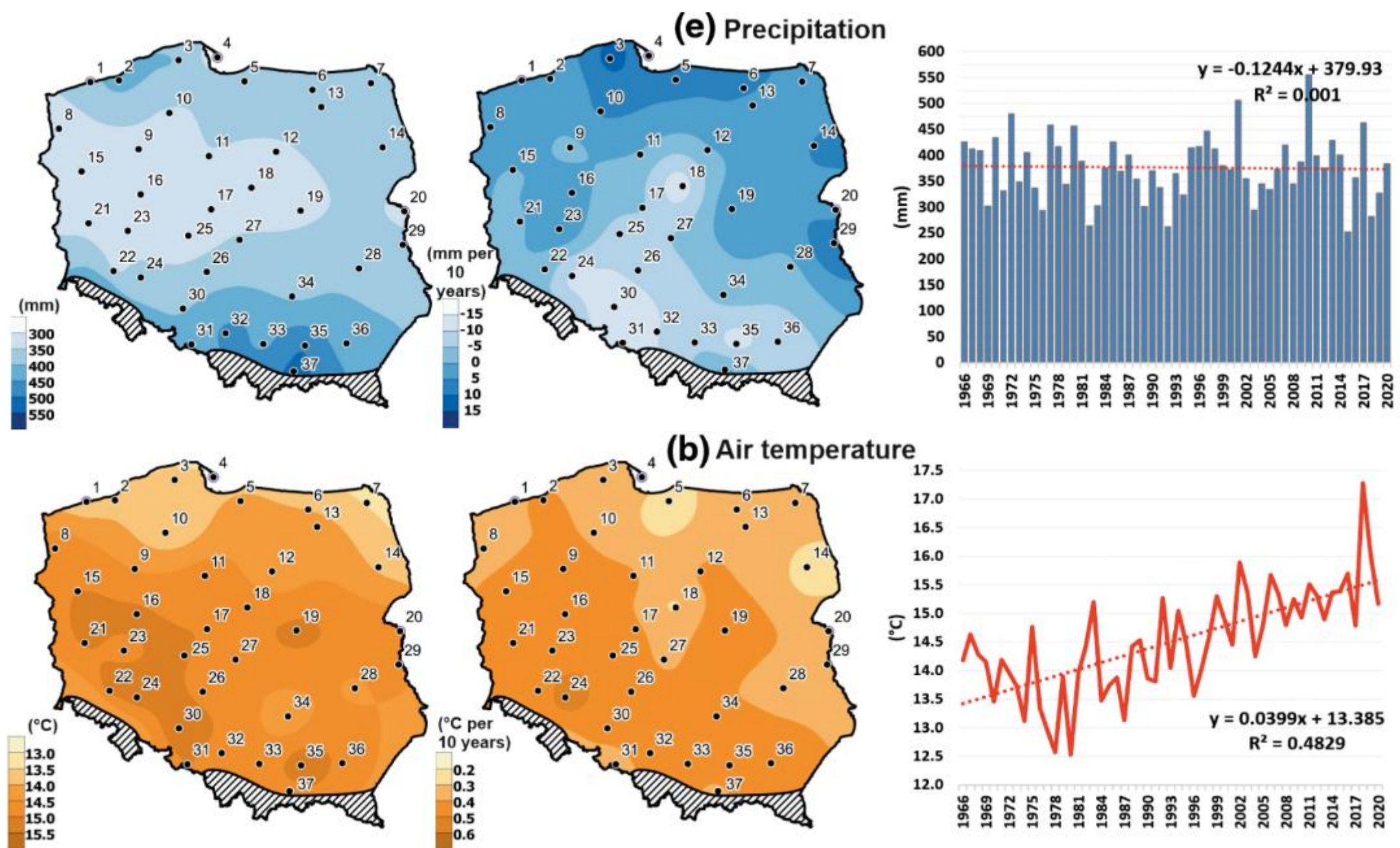


Fot. Michał Korniluk

Wysoki stopień degradacji gleb organicznych w wyniku przesuszenia torfowiska i braku zarządzania wodą



Fot. Michał Korniluk

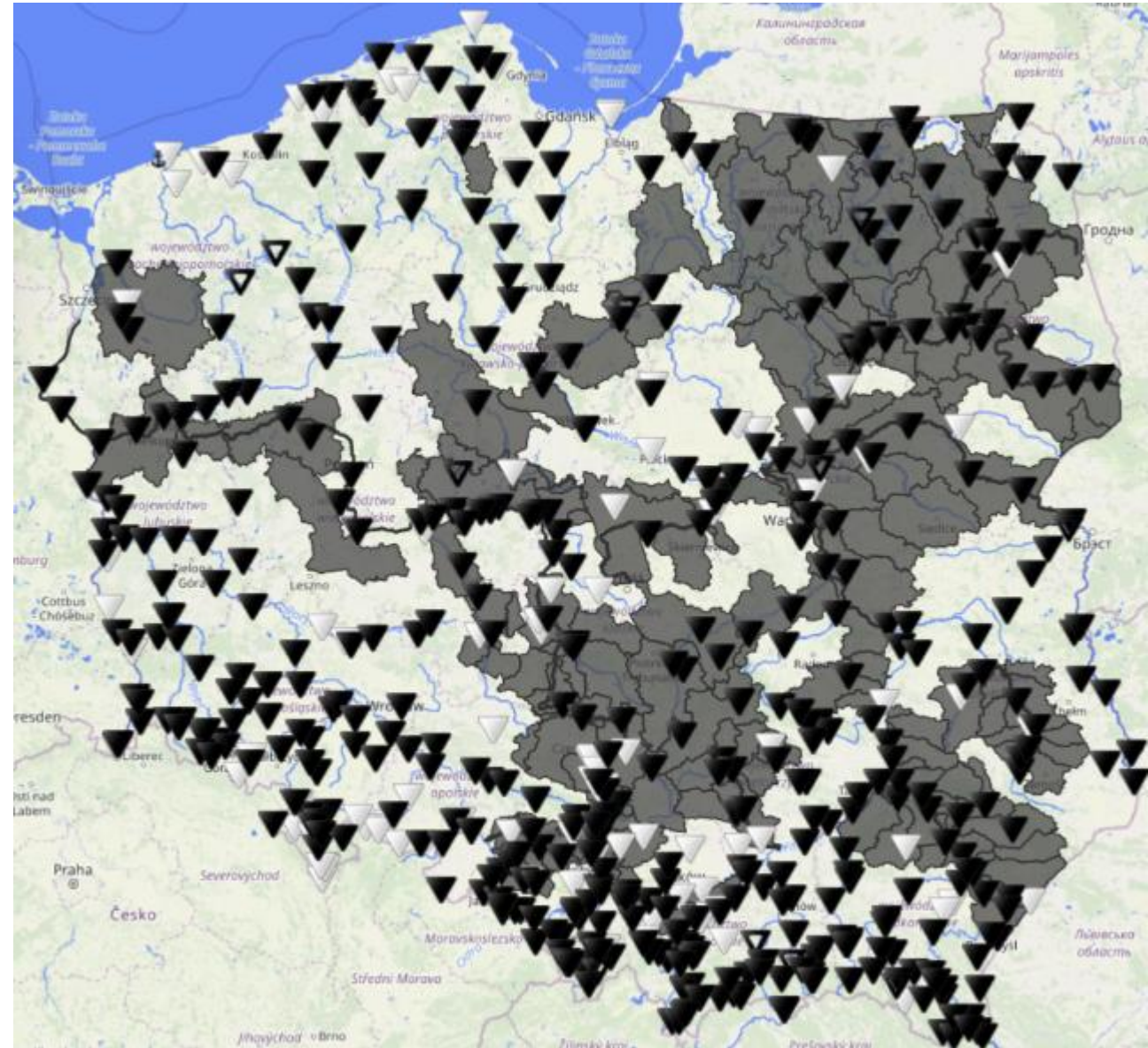


Arażny et al. 2023. Reference evapotranspiration during the growing season in Poland (central Europe) in response to ongoing climate changes (1966–2020). *International Journal of Climatology* 43: 6505–6522

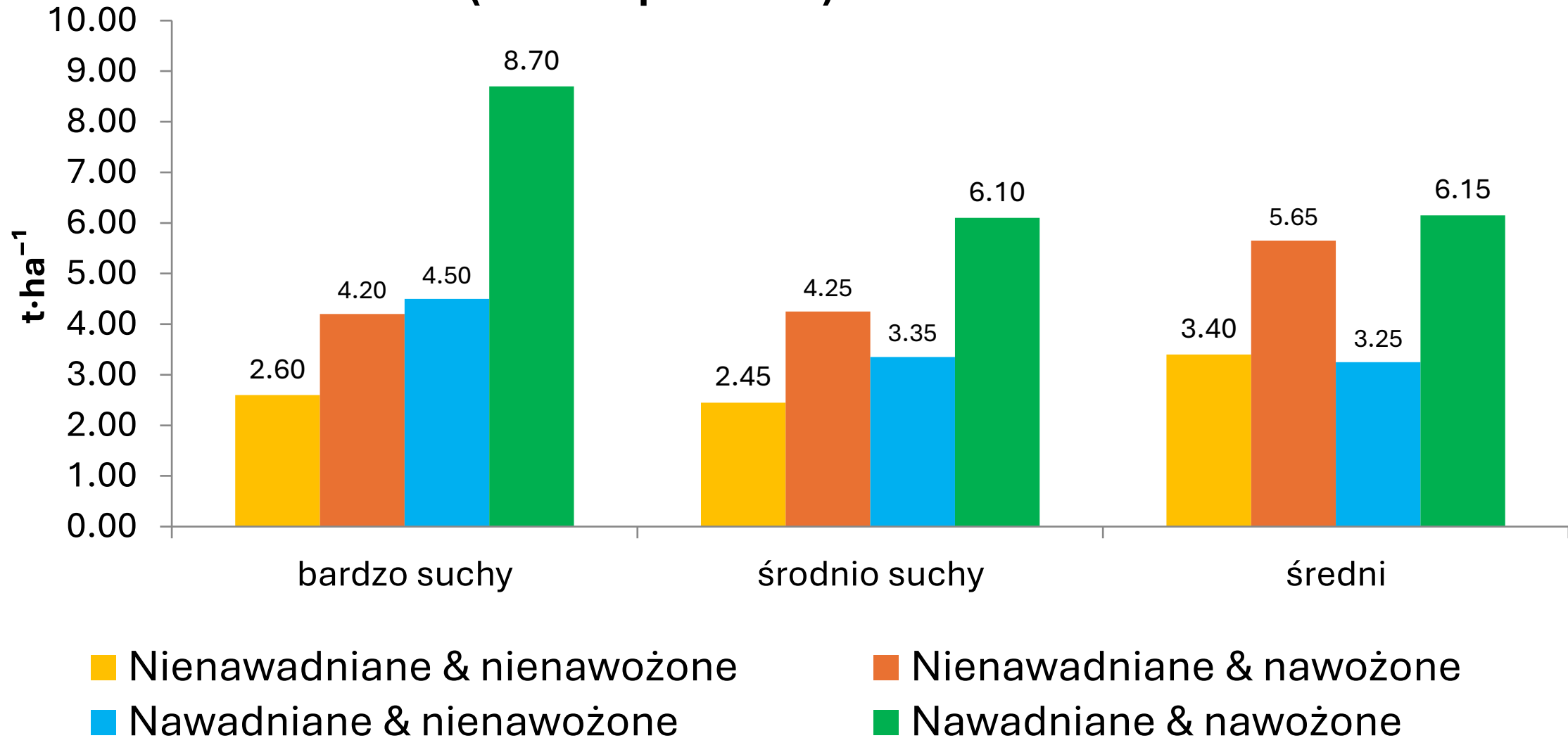
Susza w 2025 r.

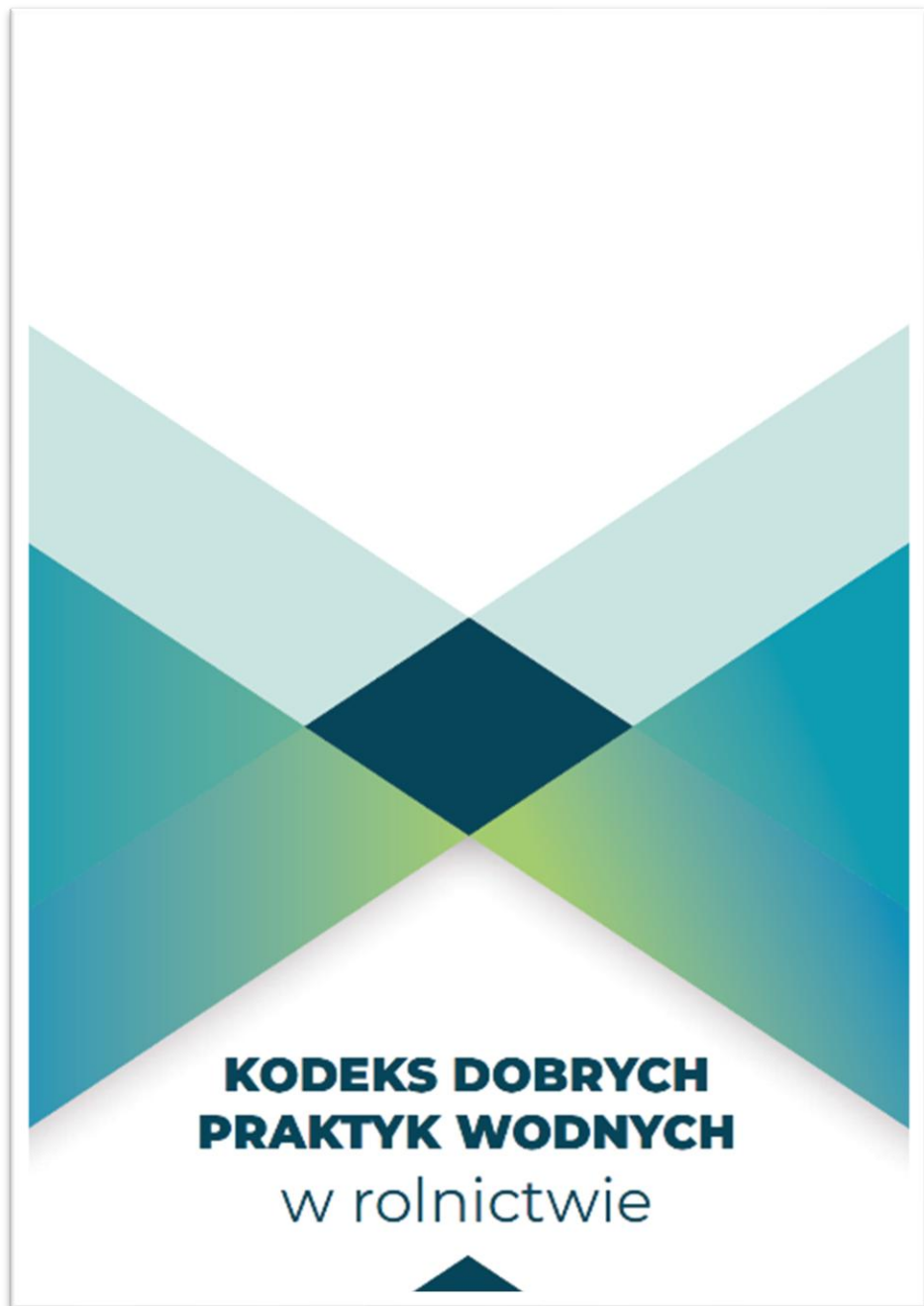
Susza hydrologiczna

- znaczne obniżenie poziomu wód powierzchniowych zarówno w rzekach i jeziorach, jak i zbiornikach retencyjnych;
- przepływ w rzekach spada poniżej przepływu średniej wartości wieloletniej;
- prowadzi do zmniejszenia dostępności zasobów wodnych dla wielu sektorów gospodarki,
- ograniczenie dostępu do wody pitnej dla ludzi i zwierząt.



Plon siana (suma 2 pokosów) — nawadnianie × nawożenie





- W okresie wegetacyjnym na obszarze Polski występuje **ujemny bilans wodny**, tj. parowanie przeważa nad opadem atmosferycznym.
- Uprawy **muszą bazować na zasobach wody zgromadzonych w glebie podczas chłodnego, dżdżystego okresu kilku miesięcy między jesienią a wiosną.**
- Aby zwiększyć odporność polskiego rolnictwa na suszę należy zadbać o **zatrzymanie jak największej ilości wody na miejscu** poprzez zmniejszenie odpływu powierzchniowego i gruntowego do cieków wodnych.

Źródło: Wawer i in. 2022 **Kodeks dobrych praktyk wodnych w rolnictwie**. Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.



Prawo wodne- czemu służą melioracje i jak nimi zarządzać w obszarze Natura 2000?

Art. 195. Melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu **polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy.**

Art. 198. Przy planowaniu, wykonywaniu oraz utrzymywaniu urządzeń melioracji wodnych należy kierować się potrzebą **zachowania zróżnicowanych biocenoz polnych i łąkowych, koniecznością osiągnięcia dobrego stanu wód** oraz koniecznością osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w **art. 61.**

Art. 61. 1. Celem środowiskowym dla **obszarów chronionych** jest osiągnięcie norm i celów wynikających z przepisów, na podstawie których te obszary chronione zostały utworzone, przepisów ustanawiających te obszary **lub dotyczących tych obszarów**, o ile nie zawierają one w tym zakresie odmiennych uregulowań.

Ustawa o ochronie przyrody - na obszarach chronionych zawsze **OBOWIĄZKOWE** zgłoszenie do RDOŚ!

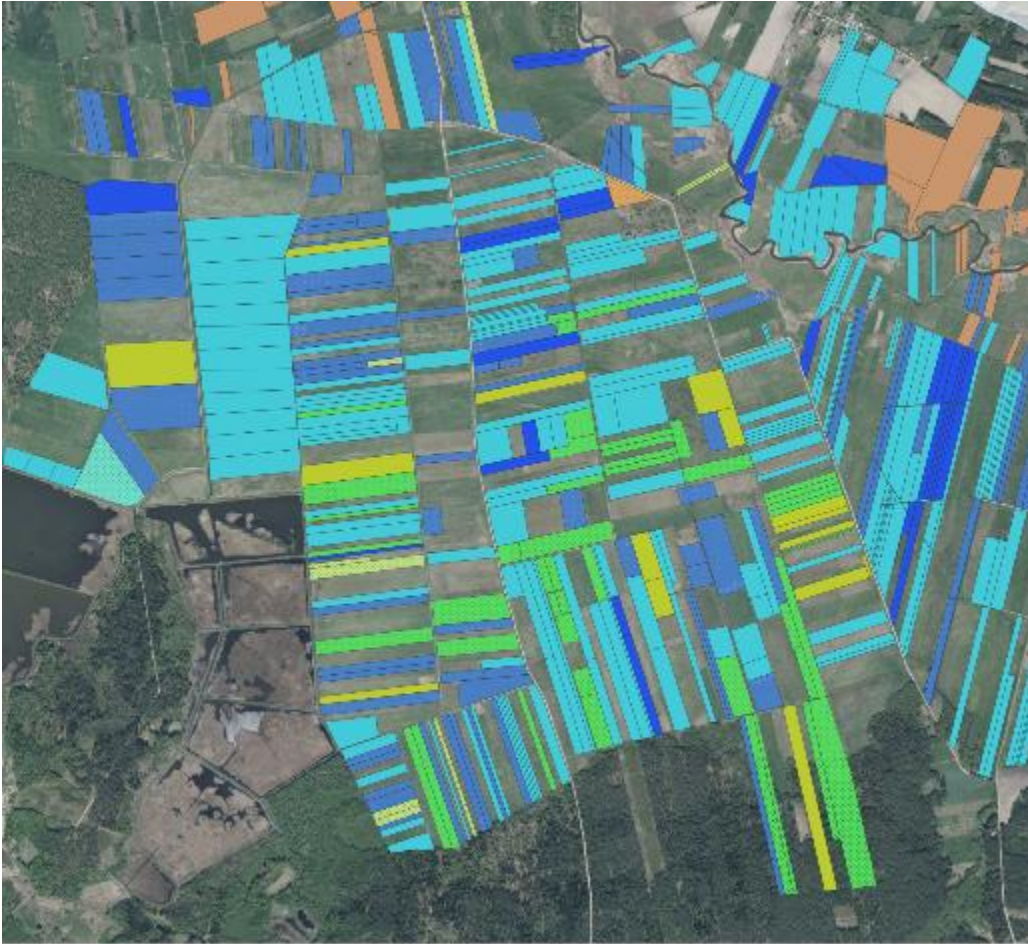
Art. 118. 1. Zgłoszenia regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska wymaga prowadzenie, na obszarach form ochrony przyrody, a także w obrębie cieków naturalnych, następujących działań:

2) **melioracji wodnych;**

4) **innych działań obejmujących roboty ziemne mogące zmienić warunki wodne lub wodno-glebowe.**

5. Zgłoszenia należy dokonać przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia na realizację inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych, a jeżeli te pozwolenia nie są wymagane – **przed rozpoczęciem działań.**

Programy rolnośrodowiskowo-klimatyczne na Bagnie Filipy i Bagnie Tyniewicze



Nie zgodna z prawem wodnym konserwacja urządzeń melioracji wodnych i obniżanie poziomu wody w siedliskach ptaków i siedliskach przyrodniczych może wiązać się z **odpowiedzialnością finansową rolników (RŚK)**.

Wymogi dla wariantów wymienionych w § 3 pkt 1 lit. a–g oraz pkt 2 lit. a–g rozporządzenia:

„nie tworzy się nowych urządzeń melioracji wodnych oraz **nie rozbudowuje, nie przebudowuje i nie odtwarza** istniejących urządzeń melioracji wodnych, chyba że takie działania:

- a) wynikają z planu ochrony albo planu zadań ochronnych ustanowionych dla danego obszaru Natura 2000 lub
- b) dotyczą dostosowania tych urządzeń do potrzeb związanych z utrzymaniem lub poprawą warunków siedliskowych gatunków lub siedlisk, jeżeli takie działania zostaną dopuszczone, szczegółowo określone i uzasadnione przez eksperta przyrodniczego; „

Czy aktualnie prowadzone prace związane z utrzymaniem rowów są zawsze zgodne z prawem wodnym i ustawą o ochronie przyrody?



Przykład 1 – konserwacja/oczyszczenie rowu **bez możliwości** hamowania odpływu wody

1. Umożliwia regulację stosunków wodnych – **NIE**
2. Zachowanie funkcji:
 - a) polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy – **TAK/NIE**
 - b) zachowanie zróżnicowanych biocenoz polnych i łąkowych - **NIE**
 - c) osiągnięcie dobrego stanu wód - **NIE**
 - d) osiągnięcie celów środowiskowych - **NIE**
3. Prowadzenia racjonalnej gospodarki wodnej - **NIE**



Przykład 2 – konserwacja/oczyszczenie rowów z **możliwością** hamowania odpływu wody

1. Umożliwia regulację stosunków wodnych – **TAK**
2. Zachowanie funkcji:
 - a) polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy – **TAK (NIE)**
 - b) zachowanie zróżnicowanych biocenoz polnych i łąkowych – **TAK**
 - c) osiągnięcie dobrego stanu wód - **TAK**
 - d) osiągnięcie celów środowiskowych – **TAK (NIE)**
3. Prowadzenia racjonalnej gospodarki wodnej – **TAK (NIE)**



Planowanie działania ochronne na rowach (urządzeniach melioracji wodnych) oraz kanałach (urządzeniach wodnych)

- W kluczowych miejscach występowania ptaków wprowadzenie gospodarki wodnej sprzyjającej ochronie siedlisk przedmiotów ochrony i ekstensywnemu użytkowaniu łąk.
- Dopuszczenie konserwacji rowów na zmeliorowanych torfowiskach zgodnej z prawem wodnym – konkretne zapisy.
- Zaplanowanie działań prorotencyjnych na rowach – odbudowa zastawek i przepustów z „piętrzeniem”.
- Rewizja pozwoleń wodnoprawnych i instrukcji gospodarowania wodą na kanałach, zastawkach i przepustach z piętrzeniem oraz dopasowanie zarządzania wodą do zmian klimatycznych.



Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie



Fot. Michał Korniluk



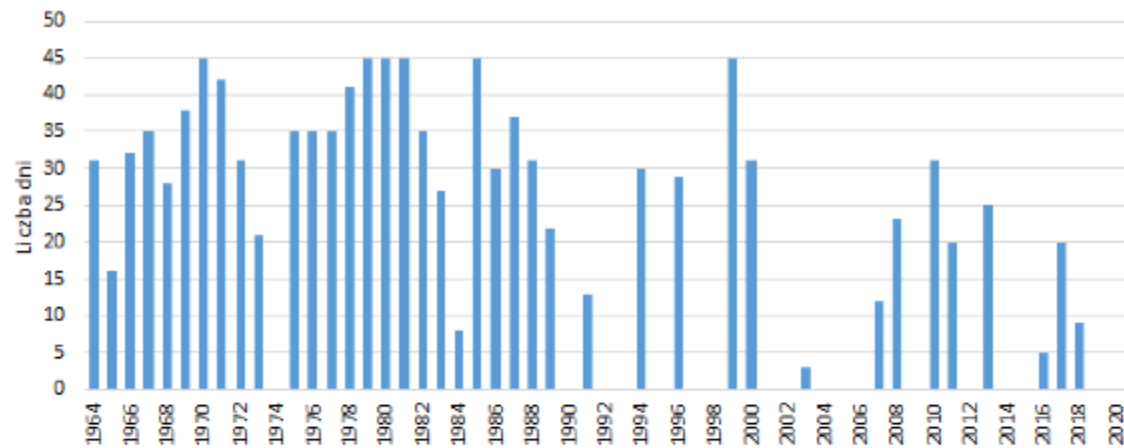
Fot. Michał Korniluk



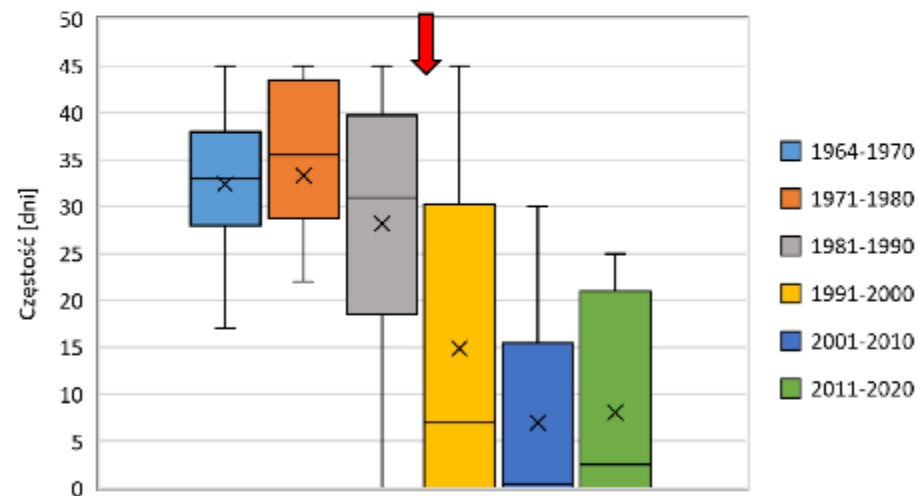








Rysunek 5.1 Liczba dni z przepływem przekraczającym przepływ brzegowy ($6,65 \text{ m}^3/\text{s}$) w okresie od 1.IV do 15.V - wodowskaz Bondary. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych IMGW.

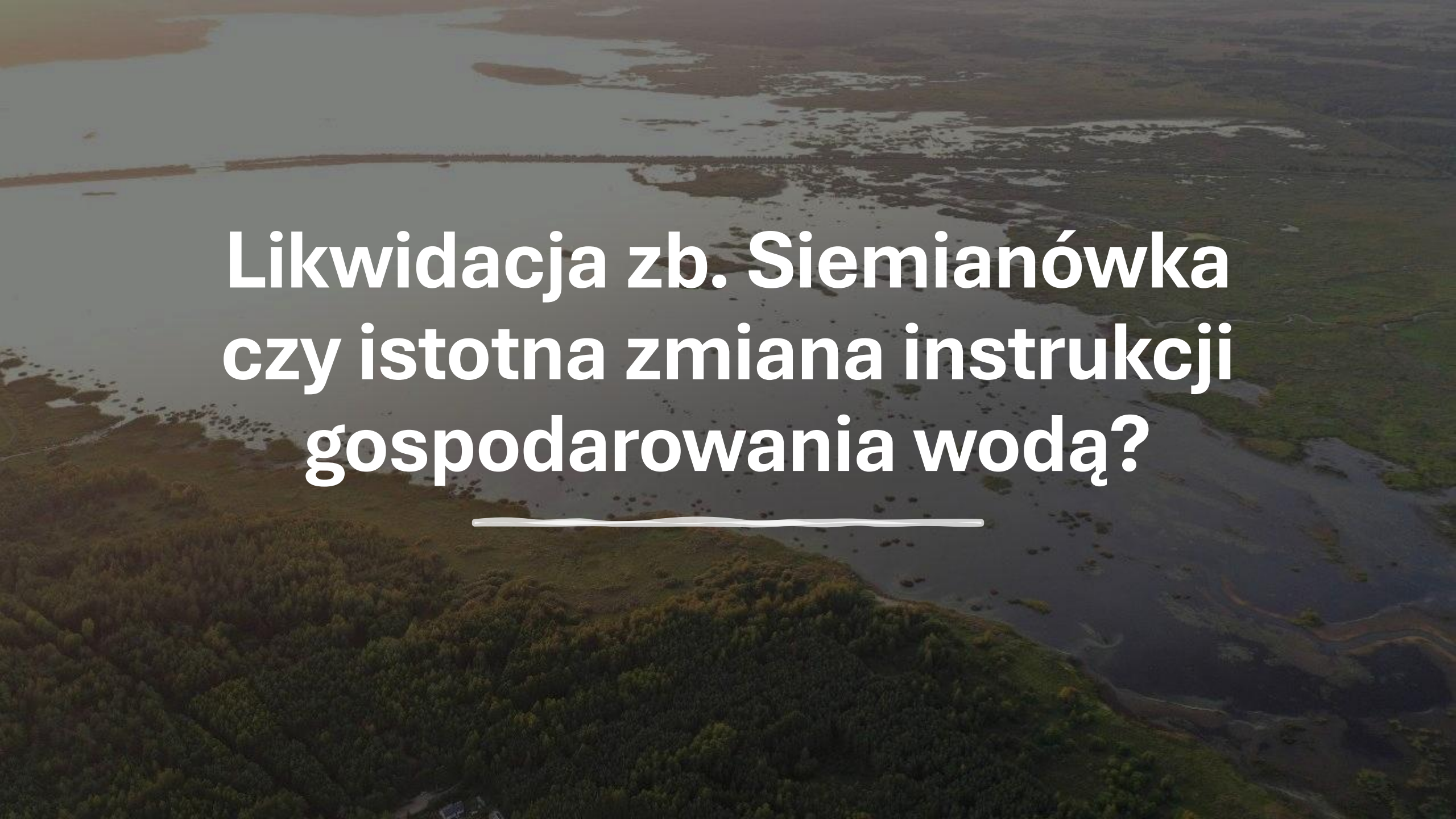


Rysunek 5.2 Porównanie rozkładów liczby dni ze średnim przepływem przekraczającym przepływ brzegowy (przyjętym za $6,65 \text{ m}^3/\text{s}$) w okresie rozrodu dubelta (przyjętego za 01.04-15.05) w latach 1964-1992 (przed oddaniem do użytkowania zbiornika Siemianówka) oraz w latach 2010-2020. Górny wąs – 95 percentyl rozkładu, dolny wąs – 5 percentyl rozkładu, górna krawędź „skrzynki” – 75 percentyl rozkładu, dolna krawędź „skrzynki” – 25 percentyl rozkładu, x – średnia, linia pozioma – mediana. Czerwoną strzałką oznaczono rozpoczęcie funkcjonowania ZS. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych IMGW.

Źródło: Grygoruk i in. 2021



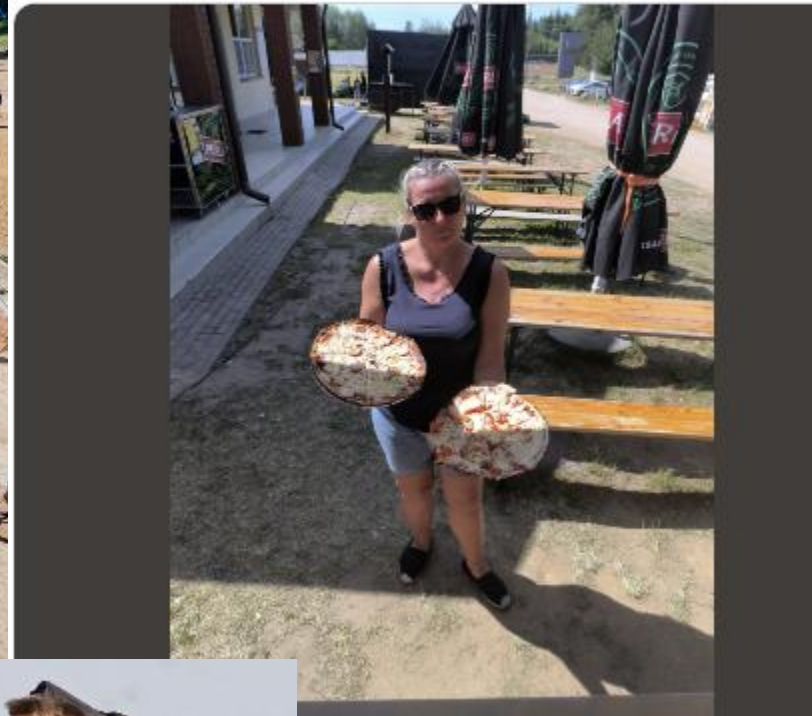
Fot. Marcin Lenart

An aerial photograph showing a vast, flat landscape. In the foreground, there is a dense, dark green forest. Beyond the forest, a large area of land is flooded, appearing as a light brownish-grey expanse. In the far background, a long, straight line of trees or a distant shore is visible under a hazy sky.

**Likwidacja zb. Siemianówka
czy istotna zmiana instrukcji
gospodarowania wodą?**



Zapraszamy na pizzę 🍕🍕🍕
Zimne piwko 🍺
Frytki 🍟
Oraz lody 🍦
Pole Namiotowe Stary Dwór



**Dorota PUSŁOWSKA-TYSZEWSKA¹, Piotr BANASZUK²,
Michał KORNILUK^{3,4}, Michał FABISZEWSKI⁴,
Mateusz GRYGORUK⁵**

¹ Politechnika Warszawska

² Politechnika Białostocka

³ Muzeum i Instytut Zoologii Polskiej Akademii Nauk

⁴ Natura International Polska

⁵ Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

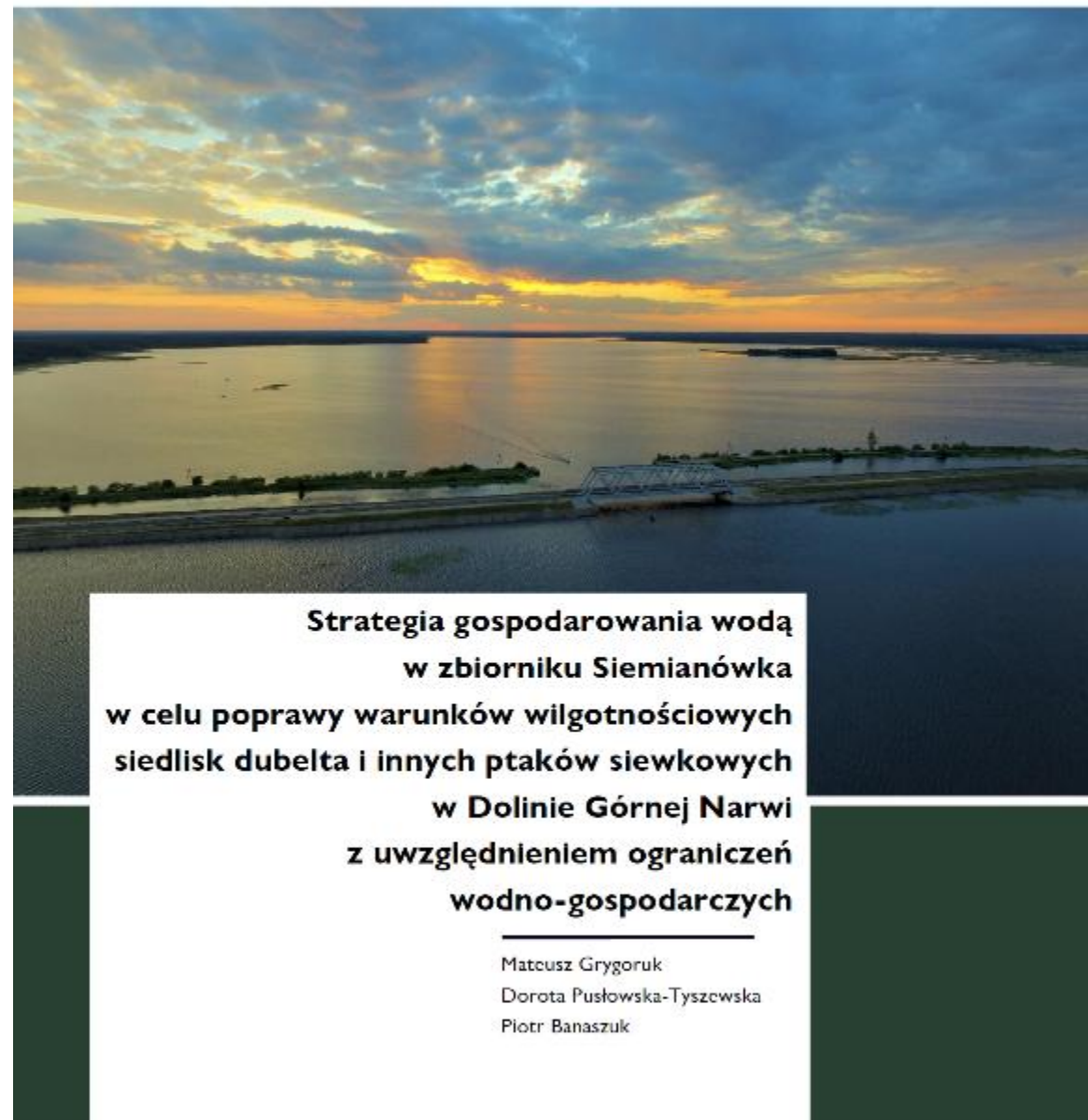
SPOŁECZNO-GOSPODARCZE I PRZYRODNICZE ZADANIA ZBIORNIKA SIEMIĄNÓWKA - POSZUKIWANIE KOMPROMISU

SOCIO-ECONOMIC AND ENVIRONMENTAL TASKS OF THE SIEMIĄNÓWKA RESERVOIR - SEARCHING FOR COMPROMISE

Abstract

Integrated water resource management requires consideration of the needs of multiple users. Among these, conservation needs usually remain considered in last place, if at all. Thus, under conditions of strong transformation of river flow regimes by human activities, there is a risk of significant deterioration of natural conditions if their water needs are not taken into account in the planning of water management activities. This paper attempts to analyze the current habitat conditions of the Upper Narew Valley and the Narew outflow regime dependent on water distribution in the Siemiąnówka Reservoir. In scenario analyses and on the basis of available data on reservoir functioning, possibilities of maintaining spring flooding for the needs of the great snipe (*Gallinago media*) were determined, with restrictions arising from the need to ensure the needs of other water users. It was concluded that introduction of protection of the great snipe habitats to the catalog of water users' needs would result in deterioration of the level of fulfilment of other tasks. Therefore, a balanced solution should be sought, in which different tasks, including nature-related tasks, will be represented. Such analyses require extending the set of evaluation criteria beyond the water-economic criteria used in this study and arranging a discussion in which the local community will have an opportunity to agree on priorities after learning about the effects of the available options. It seems important to review the need for flood protection as defined by the current Water Management Manual, which requires to be redefined in view of ongoing climate change.

Key words: water management, runoff, *Gallinago media*, habitat, Narew, lowlands

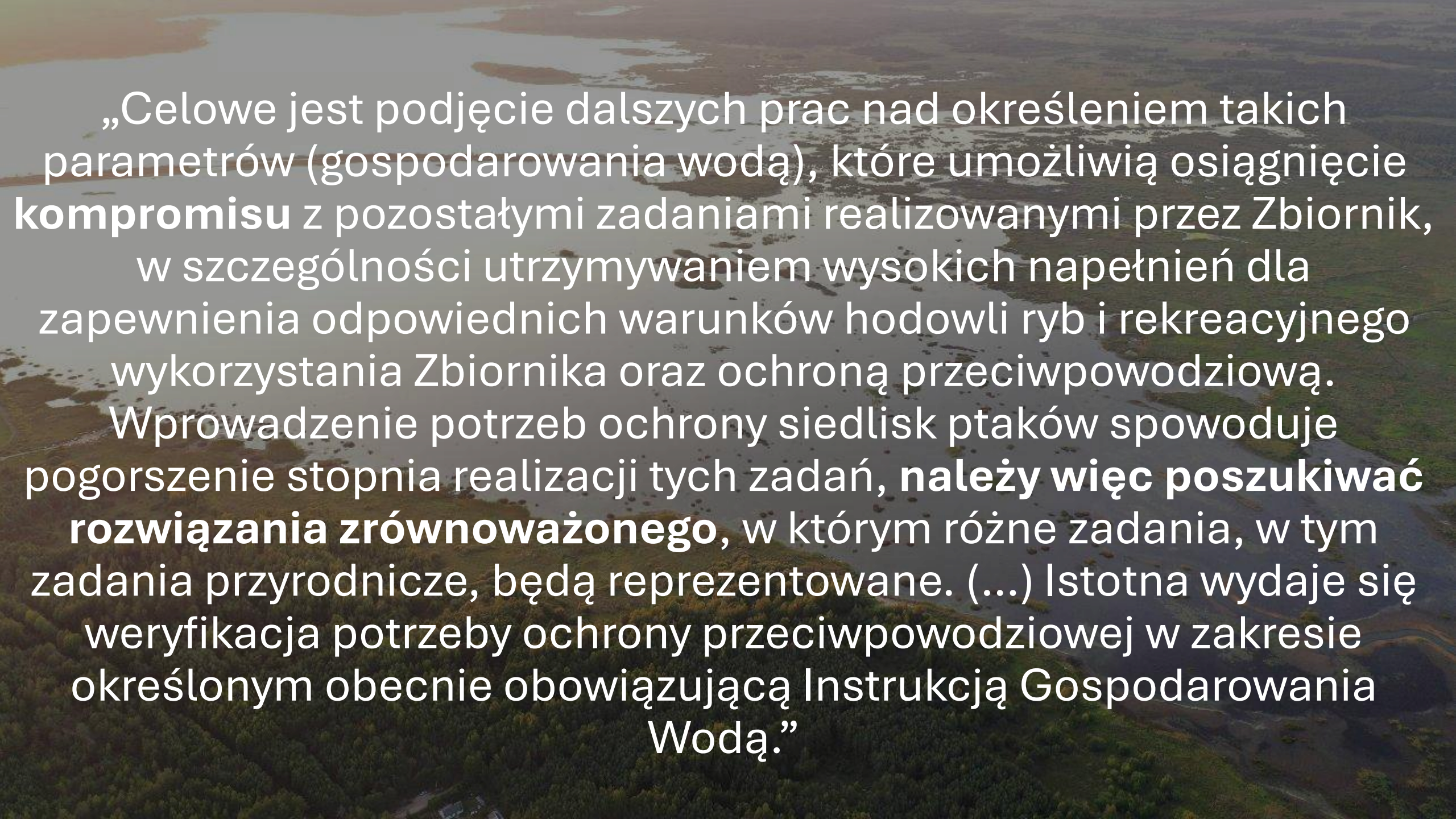


Strategia gospodarowania wodą w zbiorniku Siemiąnówka w celu poprawy warunków wilgotnościowych siedlisk dubelta i innych ptaków siewkowych w Dolinie Górnej Narwi z uwzględnieniem ograniczeń wodno-gospodarczych

Mateusz Grygoruk
Dorota Pusłowska-Tyszewska
Piotr Banaszuk

Grudzień, 2021





„Celowo jest podjęcie dalszych prac nad określeniem takich parametrów (gospodarowania wodą), które umożliwią osiągnięcie **kompromisu** z pozostałymi zadaniami realizowanymi przez Zbiornik, w szczególności utrzymywaniem wysokich napętnień dla zapewnienia odpowiednich warunków hodowli ryb i rekreacyjnego wykorzystania Zbiornika oraz ochroną przeciwpowodziową. Wprowadzenie potrzeb ochrony siedlisk ptaków spowoduje pogorszenie stopnia realizacji tych zadań, **należy więc poszukiwać rozwiązań zrównoważonego**, w którym różne zadania, w tym zadania przyrodnicze, będą reprezentowane. (...) Istotna wydaje się weryfikacja potrzeby ochrony przeciwpowodziowej w zakresie określonym obecnie obowiązującą Instrukcją Gospodarowania Wodą.”





Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską



Spotkania ZLW – Zapraszamy ponownie!

III spotkanie ZLW – 24 sierpnia 2026 r.